

9.14 „VÁSÁROLJ TUDATOSAN!” – A TUDATOS VÁSÁRLÓ ÉS A TAKARÉKOS FOGYASZTÓ

KÉRDÉS

- Hogyan készültek régen a játékok?
- Milyen ajándékot kaptak régen a gyerekek? Mennyi ruhája volt régen egy gyermeknek?

Napjaink társadalmának teljesen más a viszonya a szükségleteihez és az igényeihez, mint a régi idők emberének. A hagyományos paraszti társadalmakban az igények nem voltak nagyobbak a szükségleteiknél, amelyet önellátással biztosítottak. A vásárlás szerepe minimális volt és elsősorban a fiziológiai szükségletek kielégítésére koncentráltak.

A fogyasztói társadalomnak viszont az igényei már jóval nagyobbak a valódi szükségleteinél. Ezeket az igényeket egyre több vásárlással igyekeznek kielégíteni, hiszen minimálisra csökkent az önellátó tevékenységük. A vásárlás maga örömforrássá, szórakozássá, élménnyé vált. Már nemcsak a fiziológiai szükségletek kielégítése a cél, hanem pl.: a szociális, a megbecsülés vagy az önmegvalósítás szükségleté is. A túlzott igényekhez a saját források már sokszor nem elegendőek, ezért hitel felvételével valósítják meg a vásárlásokat.

Egy ördögi kör alakult ki a növekvő igények és a növekvő árutermelés között. Az újabb és újabb termékekkel kívánják felhívni a vásárlók figyelmét és ösztönözni őket az újabb vásárlásra. Ehhez vásárlásösztönző tevékenységeket alkalmaznak, vagyis reklámokkal, kedvezményekkel, akciókkal (pl.: *Black Friday*), kuponokkal biztatják vásárlásra a fogyasztókat. Tehát a marketingnek egyre nagyobb szerepe van abban, hogy a vásárlások mennyiségét növeljék. A termelés eltávolodott a valódi igényektől, helyette a növekvő jövedelmezőség lett a meghatározó.

Éppen ezért fontos a médiatudatosság, a kritikai gondolkodás, hogy megszűrjük a reklámok ígéreteit, és ellenálljunk a felesleges csábításnak. Ezt a felnőtt társadalom is nehezen tenné meg, hát még a gyerekek, akiket egyre tudatosabban és intenzívebben céloznak meg a reklámok.

(Csutora – Hofmeister Tóth (szerk.) 2011, Hajnal 2010, Javna, 1993, Nagy 2011, Woodward et al. 2020, <https://kbka.org/>, <https://tudatosvasarlo.hu/>, <https://villanyautosok.hu>, <https://gasztrohos.hu/>, <https://www.mnb.hu/fogyasztovedelem/csaladi-zold-penzugyek/zold-gazdalkodas-otthon/>

A környezeti és az erkölcsi nevelés segítségével megalapozhatjuk a tudatos vásárlói és takarékos fogyasztói szokásokat. A gyakorlati tevékenységeken keresztül a tanulók tapasztalatot szerezhetnek és megérthetik az értékesítési csatornák és termékek közötti különbségeket. Elmondhatják saját pozitív és negatív vásárlási élményeiket. Véleményt formálhatnak a befolyásoló reklámokról.

FELADAT

- Milyen minőségű és tartalmú reklámok vannak a gyermekcsatornákon?
Hogyan változtatna ezeken?

TUDATOS VÁSÁRLÁS

A széles árukínálat, az aktuális divat könnyen a felesleges vásárlás, a túlfogyasztás, az elhízás csapdájába sodorhatja az embereket. Ezért tisztában kell lennünk a túlfogyasztás környezeti következményeivel:

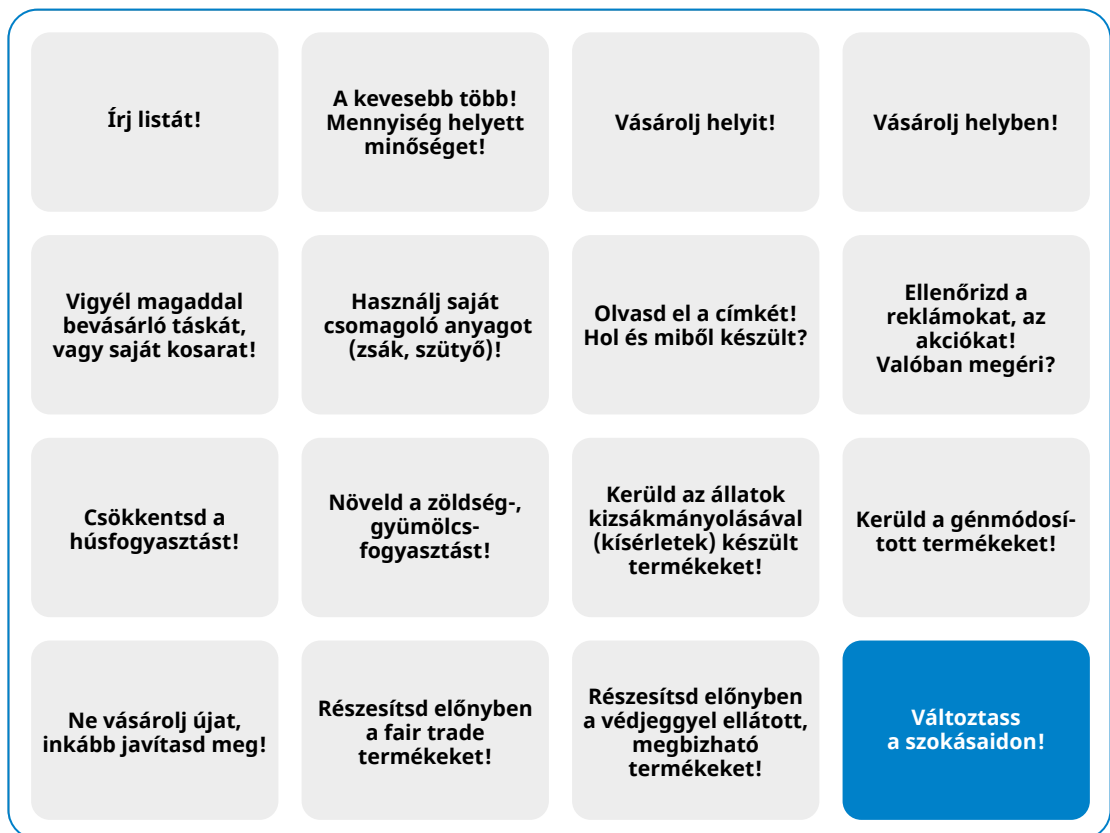
- az árucikk előállítása természet átalakításával, különböző mértékű víz- és energiafelhasználással, károsanyag-kibocsátással, hulladékképződéssel jár
- termékek szállításának is jelentős környezetterhelő hatása van, minél messzebből érkezik, annál nagyobb

A fogyasztási szokások megváltoztatásával csökkenthető a felesleges környezeti terhelés és a felesleges családi kiadások is.

TUDTAD?

- Textilipar felelős a CO₂ kibocsátás 10%-áért.
- Egy-egy ruhadarab készítéséhez akár 2700 liter vízre is szükség van.
- A textiltermékek 85%-a személtlerakókba kerül vagy elégetik.
- A ruhák 60%-a tartalmaz poliésztert, aminek az előállítása 2–3-szoros több CO₂ kibocsátással jár, mint a pamut előállítása.
- A mikroműanyag 35%-a a műszálas ruhák mosásával jut a vízbe.
- A ruháipar felelős az ipari vízszennyezés 20%-áért.

(<https://naturanyu.hu/>)

9.48 ábra A tudatos vásárlás szempontjai

(<https://tudatosvasarlo.hu/a-tudatos-vasarlo-12-pontja/> alapján saját szerkesztés)

FELADAT

- Az 9.48 ábra alapján gondolják végig a tudatos vásárlás szempontjait!

A VÁSÁRLÁS HELYSZÍNEI

Napjainkban már nagyon széles az értékesítési csatornák skálája a kisbolttól a hipermarkettig. A vásárlások jelentős része a hiper- és supermarketekbe koncentrálódik a széles áru kínálat és a kényelmes vásárlás miatt, valamint a diszkont üzletláncoknál, amelyek a szűkebb áru kínálatot kedvezőbb árakkal teszik vonzóvá. Ezek mellett fontos, hogy olyan lehetőségeket is megismerjenek a tanulók, ahol helyi termékeket árulnak, és ahol az árusító esetleg maga a termelő. A helyi termelői piacok jó lehetőséget biztosítanak arra, hogy helyi termékeket, ellenőrzött, megbízható élelmiszereket vásárolhassunk. A csomagolásmentes boltok pedig jó példával szolgálhatnak a környezettudatos vásárlás megoldásaihoz.

9.49 ábra Termelői élménypiac = Slow Market (saját felvétel)

KUTASS!

- Hasonlítsák össze egy helyi termelői piac és egy hipermarket kínálatát? Készítsenek fotókat, ha engedélyezett!
- Hogyan működik egy csomagolásmentes bolt? Keressenek csomagolásmentes boltot a lakhelyük közelében!

A VÁSÁROLT TERMÉKEK

A termékek kiválasztásánál a hagyományos szempontok (ár, minőség, származási hely, csomagolás) mellett más szempontokat is figyelembe vehetünk:

- A gyártó termelése mennyire környezettudatos, fontos-e a fenntarthatóság.
- A gyártónál jelen van-e a vállalati társadalmi felelősségvállalás szemlélete.
- Vannak-e a terméken környezetbarát előállítást tanúsító címkék
 - ▶ [Ecolabel](#) = európai ökocímke
 - ▶ [RSPO](#) = Fenntartható Pálmaolaj Kerekasztal tanúsítás
 - ▶ [FSC](#) = fa alapú termék
 - ▶ [Fair trade](#) = környezetvédelmi és társadalmi szempontból méltányos kereskedelem címkéje
 - ▶ [CFF](#) = Válaszd a kísérlet menteset!
 - ▶ [The Vegan Society](#) = vegán logó
 - ▶ [V Label Vegetarian/ Vegan](#) = európai vegetáriánus/ vegán logó

- Vannak-e a terméken hazai elismert tanúsító védjegyek
 - ▶ [Magyar Termék](#)
 - ▶ [Mecsek Portéka](#)
 - ▶ [Kiváló Minőségű Élelmiszer](#)
 - ▶ [Kiváló Bácskai Termék](#)
 - ▶ [Kaposvár Kincse](#)
 - ▶ [GMO-Mentes Termelésből](#)
 - ▶ [Hand Made Product Of Hungary](#)
 - ▶ [Környezetbarát termék](#)
- Csomagolás újrahasznosított anyagból van-e, vagy komposztálható-e
- Az összetevők mennyire mentesek allergénektől, veszélyes anyagoktól

TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁS

Tudatos vásárlóként támogathatjuk a helyi és a hazai termelőket. A feleslegessé vált dolgainkat átalakíthatjuk, újrahasznosíthatjuk, elcserélhetjük, elajándékozhatjuk. De eladományozhatjuk segélyszervezeteknek, rászorulóknak. Ilyen tevékenységekbe a tanulókat is érdemes bevonni.

FELADAT

- Mit jelent a „jobb adni, mint kapni” mondás?

TUDTAD?

- A [Furoshiki kendő](#) egy tradicionális, japán csomagolókendő, amely napjainkban is sokoldalúan használható. A kendőcsomagolás jól illeszkedik a zero waste életmódhoz, amely helyettesíti a papír csomagolást például az ajándékokon, és megfelelő hajtogatással bevásárlótáskának is kiválóan megfelel.

IGAZ, HAMIS

Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal? Indokolja a véleményét!

- A kisiskolások egyre kevésbé készítenek játékokat maguknak.
- A kisiskolások jobban örülnek az üzletben vásárolt játékoknak.
- A virtuális játékok, háttérbe szorítják a többi játéktevékenységet.

KÉRDÉS

- Hány napig bírnák ki vásárlás nélkül?
- Milyen termékek megvásárlásáról tudnának lemondani?

KUTASS!

- Mitől különleges a [Piñatex](#)?
- Milyen a környezeti hatása?

JELES ZÖLD NAPOK

- Ne vásárolj semmit nap
- Európai hulladékcsökkentési hét
- Méltányos kereskedelem világnapja
- Globális túlfogyasztás napja
- Csomagolásmentes nap
- Ünnepelj zölden
- Takarítási világnap
- Füstmentes nap

KÉSZÍTS PROJEKTMUNKÁT!

- Vásárlás helyett készítsenek ajándékokat, üdvözlőkártyákat!
- Készíts játékot természetes anyagokból?
- Csatlakozzanak adományozásokhoz, segítsünk másokon!
- Készítsenek bevásárlással kapcsolatos csoportmunkát a tanulóknak!
- Próbálják ki a Furoshiki kendőhajtogatást!

9.50 ábra Kukorica csuhéból babák és a Furoshiki kendőcsomagolás (saját felvétel)

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSE

- Mire figyel a tudatos vásárló?
- A tudatos vásárlóvá nevelés során milyen szokások kialakítását kell erősítenünk?
- Hogyan fejlesszük a tanulók médiatudatosságát?
- A tudatos vásárlási és takarékos fogyasztói magatartás hogyan járul hozzá az energiatakarékos és környezetvédő életmódhoz?